

מהו"ת- בתי מדרש למורים
מכון התורה והארץ

דף מקורות בנושא: קשר א-לוהים-עם-ארץ

1. ר' נתן מנעמירוב, ימי מוהרנ"ת ח"ב אות ב

ואחר כך סמוך אחר שאמר התורה הנ"ל שאלתי אותו זכרונו לברכה: מה כונתכם בזה שאמרתם, שהעיקר הוא ארץ ישראל? וגער עלי וענה ואמר: כונתי כפשוטו, את ארץ ישראל הזאת עם אלו הבתים... היינו שכל כונתי כפשוטו, שצריך כל איש ישראל לבוא לארץ ישראל הגשמי הזה, שמיושב באלו הבתים והחצרות, העומדים שם בצפת וטבריה ושאר מקומות ארץ ישראל

2. הרב ישראל זצ"ל, ס' קטיף שביעית, עמ'

'וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית' — שאלה זו נעמדת באופן טבעי עם הכניסה לשנה זאת, אשר נוסף על הפקר הפרי — אסורה בזריעה, וממילא אין גם תבואה מופקרת בשדה. כתשובה לשאלה זו מבטיחה התורה: 'וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים'. יש כאן הבטחה על גילוי השגחה שלא כדרך הטבע, כפי שהסבירו זאת יפה המפרשים. זה בא להוציא מידי מחשבה שתכנה של שמיטת קרקע היא כפי מה שנהוג אצל חקלאים להוביר השדה מדי פעם — הברכה מובטחת דוקא בשנה הששית, שהיא לפי מחזור הזריעה השנה הכי מנוצלת, והאדמה נמצאת במצב דלדול בהחלט. ברכה שבאה במיוחד בשנה זו — אין להבינה בשום אופן בדרך הטבע, ויש בזה איפוא משום השגחה גלויה. אולם בכדי לזכות לברכת שמים זו נחוץ להתאזר לפני כן במדת בטחון העשוי ללא חת שאכן תשלח הברכה בשנה הזאת.

3. כתובות קי ע"ב

כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי

שאין לו אלוה שנא' לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים

4. ישעיה סב, ד-ה

לא יאמר לך עוד עזובה ולא יאמר לא יאמר עוד שממה כי לך יקרא חפצי בה ולא יאמר בעולה כי חפץ יהיה בך ולא יאמר תבעל: כי יבעל בחור בתולה יבעל: בן יאמר ומשוש חתן על פלה שיש עליך אלהיך:

5. רמב"ם פ"א מהלכות אישות

(א) קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר (דברים כב) כי יקח איש אשה ובא אליה:

(ב) וליקוחין אלו מצות עשה של תורה הם ובאחד משלשה דברים האשה נקנית בכסף או בשטר או בביאה בביאה ובשטר מן התורה ובכסף מדברי סופרים וליקוחין אלו הן הנקראין קידושין או אירוסין בכל מקום ואשה שנקנית באחד משלשה דברים אלו היא הנקראת מקודשת או מאורסת.

6. עולת ראיה ח"א עמ' לה

וארשתיך לי לעולם. אע"פ שהנשואים הם יותר נערכים בדבקות מהארוסין, מ"מ יש מעלה בארוסין, שהם מביעים את היסוד החוקי האצילי שבדבקות האלהית... ודוקא החק העליון הזה הוא שאיננו מקבל שום שנוי, כי איננו תלוי בשום יחס, העלול להשתנות, כ"א הוא עומד בעצם צביון החק, שאי אפשר כלל לצייר אפן אחר. וזאת הדבקות השכלית, הבאה מצד ההכרה שבהתגלותה פעם אחת בעצם בהירותה, איננה עלולה לקבל שום שינוי כלל, ונמצא שהיא קימת לעולם...

7. עולת ראיה ח"א עמ' רג

בהיותכם מתי מספר, כמעט, וגרים בה. קשר הקדש של ישראל עם ארצו הקדושה אינו דומה לקשר טבעי, שכל עם ולשון מתקשר על ידו אל ארצו. הקשר הטבעי הוא מתפתח רק במשך זמן רב, ע"י המון מאורעות, ע"י עם רב ועצום שמתכנס יחד לדור באיזו ארץ בתור ישיבת קבע, ואז מתחילה איזו חבה הסתורית, הבאה מתוך התרגלות לפעם בלבבות הדורות הבאים, וקשר רוחני מתהווה בין העם והארץ. מה שאין כן הקשר האלהי ממקור הקדש, שנתקשרה כנסת ישראל בקדושת ארץ חמדה, שהתחיל החותם הקדוש הזה להיות מבליט בהיותכם מתי מספר, ובזמן קצר ותכוף, יחד עם הופיעם בארץ, ועוד קודם לכניסתם, ע"י ההערה האלהית העליונה, ובהיותם יושבים בתוכה לא ישיבה קבועה כ"א בתור גרים, ששום דבר שיסודו בטבע לא עזר לקשר הזה, שהופיע בתור יצירה אלהית, בדבר ד' וברית קדשו, בחק שבועת עולם, אשר הוא אמר ויהי. בהיותכם מתי מספר, כמעט, וגרים בה.

8. רבי משה קורדוברו, שעור קומה אות נב

ועיקר הזמן המכוון אינו בשאר תחומי העולם אלא בתחומי א"י שבה סוד הקדושה והיכל לבנת הספיר מכוון כנגדו, ובה היום והלילה מכוונים כנגד יום ולילה העליונים. ולזה תפלות א"י הם ממש מכוונות כנגד משמרות העליונות מכל מדרגות הסולם אבי"ע, ושאר זמני תחומי העולם ששם שליטת השרים נוטים מן האמת מפני זריחת החמה ושקיעתה מקדמת להם או מתאחרת, והיינו העליון הנמשך לשר ההוא אינה מיושרת ומכוונת מיד אלא תמשך זמן מה עד הגיע האור העליון אליהם. ולזה ישתנו רגעיו ושעותיו ושקיעותיו וזריחותיו ימיו וליליו מזמני הקדושה העליונה. וכאן באנו לתירוץ קושיית השבת שהוקשה לתוכנים (=אסטרונומים) ותירצו מה שתירצו והאמת הוא כענין שפירשתי שקדושת שבת יתאחר אליהם או יקרב אליהם לפי קדימת זריחתה או איחורה **מפני שאין הרגש קדושת השבת ידועה אלא לאויר א"י וחמה ולבנה** בהיותם זורחים או שוקעים באוירה אמנם בשאר העולם לא יכוון עניינם כנגד הזמן העליון וישראל היושבים בחו"ל בבחינה זו עובדי עבודה זרה בטהרה הם

9. חידושי חתם סופר, סוכה לו ע"א

נראה לעניות דעתי שרבי ישמעאל לא אמר מקרא 'ואספת דגנך' אלא בארץ-ישראל ורוב ישראל שרויין על אדמתו, **שהעבודה בקרקע עצמה מצווה משום יישוב-ארץ-ישראל ולהוציא פירותיה הקדושים, ועל זה ציוותה התורה 'ואספת דגנך'**. ובעז זורה גורן השעורים בלילה משום מצווה. וכמו שאי-אפשר לומר 'לא אניח תפילין מפני שאני עוסק בתורה', כך לא יאמר 'לא אאסוף דגני בעצמי משום שאני עוסק בתורה'. ואפשר, שאפילו שאר האומניות שיש בהם יישוב העולם - הכל בכלל מצווה. וכל זה דוקא בארץ-ישראל, אבל בחוץ-לארץ - כל מה שמרבה ביישוב העולם, מוסיף חורבן בעבודת ה'. ובחוץ-לארץ, מודה רבי ישמעאל לרבי שמעון בר-יוחי, אבל בארץ-ישראל אומר

רבי ישמעאל, 'ואספת דגנך' - מצווה ליישב את ארץ-ישראל, והיא אינה נדחית מפני לימוד תורה, אלא עם הלימוד יש גם ליישב את ארץ-ישראל ולעבוד את אדמתה ולהוציא פירותיה הקדושים.

10. שו"ת תורה לשמה, סי' תיח

שאלה: אנכי העבד זכני השי"ת וקבעתי דירתי בארץ הקדושה תוב"ב צפת תוב"ב. והנה רחוק מן העיר באיזה שעות, יש מקום אחד אשר גם הוא מארץ ישראל, שיש בו פרדסים ונמצאים שם פירות חשובים טובים ומתוקים ומשובחים במאד מאד, אשר גם בשאר ארצות המגדלות פירות טובים יש לפירות אלו שבח ויתרון. והנני שואל ממעכ"ת אם ארצה לילך בזמן גידול הפירות למקום ההוא, ואשב שם איזה ימים כדי לאכול מפירות הטובים שבו, אם יש בזה איזה פקפוק ממידת חסידות ללכת ממקום למקום מהלך איזה שעות בשביל אכילה והנאה של מותרות הגוף, כי כל אכילה זו היא בכלל מותרות נחשב או דלמא שרי גם לפי מידת חסידים, משום חיבוב ארץ ישראל כי פירות הם של א"י ויש מצוה בהליכה לשם לאכול מפירות החשובים של א"י. יורנו המורה לצדקה ושכרו מן השמים. תשובה: גם לפי מידת חסידים לית בהא פקפוק וחשש, דכן מצינו בגמרא דערובין דף ל': אמר רבב"ח כי הוה אזלינא בתריה דרבי יוחנן למיכל פירי דגנוסר, כי הויון בי מאה הוה מנקטינן לכל חד וחד מאה מאה, ולכל מאה מנייהו לא הוה מחזיק להו צנא בת תלתא סאוי והוה אכיל להו לכולהון וכו' ע"ש. הרי מפורש שהיו הולכין רבי יוחנן וסיעת מרחמוהי מאה רבנן ממקום למקום כדי לאכול פירות מתוקים וטובים וכל הליכתם בשביל זה, שכן מוכח מן הלשון **ובודאי הם היו מכוונים בזה בשביל חיבוב ארץ ישראל לאכול מפירות המתוקים וחשובים שלה וכוונתם לשם שמים**. והנה ודאי כולם היו חסידים וקדושים נמצא ד"ז הוא משנת חסידים ולית ביה פקפוק ולכן מאחר שגם אתה השואל כונתך לש"ש בשביל חיבוב א"י, ולהודות לה' על הארץ ופירותיה הטובים לך אכול בשמחה, והכל הולך אחר כונת הלב. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו.

11. רמב"ם הלכות ברכות פ"ח הי"ד

ברכה אחת שהיא מעין שלש של חמשת המינין של פירות ושל יין היא של מיני הדגן אלא שעל הפירות הוא אומר על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה וכו' ועל היין הוא אומר על הגפן ועל פרי הגפן וחותרם בשתיהן על הארץ ועל הפירות **ואם היה בארץ ישראל חותרם על הארץ ועל פירותיה**.

12. איכה א, א

אִיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד הָעִיר רַבְּתִי עִם הַיְתָה פְּאֻלְמָנָה

13. איכה רבה פ' א

היתה אלמנה אין כתיב כאן אלא כאלמנה כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור אליה

14. ספרא פרשת בחוקותי פ' ב

וְהַשְׁמַתִּי אֶנִּי אֶת הָאָרֶץ - זו מידה טובה שלא יהו ישראל אומרים הואיל וגלינו מארצנו עכשיו האויבים באים ומוצאים עליה נחת רוח שנאמר ושממו עליה אויביכם היושבים בה אף האויבים הבאים אחרי כן לא ימצאו עליה נחת

15. רמב"ן, ויקרא כו, טז

היא בשורה טובה מבשרת בכל הגליות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמוה, כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם

16. סנהדרין צח ע"א

ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא'.

18. רש"י, סנהדרין, שם

כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר.

19. רמב"ן, הוספות לספר המצוות מצווה ג

מצות עשה לאכול פירות שביעית ולא יעשה בהם סחורה, שנאמר [ויקרא כה, ו], והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, ונאמר [שמות כג, יא] ואכלו אביוני עמך, לאכלה, ולא לסחורה, ולא הבא מכלל עשה עשה...